

**Fonts per a l'estudi de l'església de
Santa Maria de Conesa: l'inventari
parroquial de 1924 i un manuscrit
de Mn. Tomàs Capdevila i Miquel
de l'any 1935.**

Joan Maria Quijada Bosch

•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•

Fonts per a l'estudi de l'església de Santa Maria de Conesa: l'inventari parroquial de 1924 i un manuscrit de Mn. Tomàs Capdevila i Miquel de l'any 1935.

Joan Maria **Quijada Bosch**

jmquijada@arquebisbartarragona.cat

Paraules clau: Història, església, patrimoni històric i artístic religiós, Art, Conesa, Mn. Tomàs Capdevila i Miquel.

Resum: L'article presenta dos documents; l'inventari parroquial de l'any 1924 i un manuscrit inèdit de Mn. Tomàs Capdevila i Miquel sobre l'església de Conesa l'any 1935, en els quals hi trobem una gran quantitat de notícies de caire històric i artístic que ens permeten fer-nos una idea de com era l'església de Conesa abans de la desfeta del juliol de 1936.

L'inventari parroquial de l'any 1925.

El 15 de juliol de 1924 es publicava al Butlletí Oficial de l'Arquebisbat de Tarragona les *Disposiciones de Su Eminencia sobre la toma de posesión de los nuevos párrocos y actas e inventarios que han de hacer*, on es manava als rectors o ecònoms que abans de traslladar-se a la seva nova destinació havien d'aixecar acta per duplicat de l'estat de l'església parroquial i dels altres de temples o capelles amb els seus altars, l'estat de l'abadia i una relació de les obres realitzades i l'import de les mateixes. Igualment se'ls indicava la necessitat de fer un inventari per duplicat de tots els ornaments, robes, joies, relíquies i demés objectes del culte, i altres bens mobles, finques i objectes propis de la parròquia. Aquests inventaris havien de firmar-se, tant, per l'entrant com pel sortint, restant una còpia a l'arxiu parroquial i l'altra enviar-la a Secretaria de Cambra¹. Els inventaris segueixen l'estructurat marcada pel formulari que es facilità als rectors on hi trobem la informació organitzada en tretze apartats més un apèndix.

Al camp de dos anys totes les parròquies de l'arxidiòcesi tarragonina disposaven dels seu inventari, el qual s'anava actualitzant a mesura que es produïen els relleus.

Existeixen dues còpies de l'inventari parroquial de Conesa redactat per Mn. Joan Olivé Baró el 24 de febrer de 1925. En una d'elles

el darrer foli és un croquis d'un plànol de l'abadia, mentre que en l'altra hi ha un afegit fet pel nou rector, Mn. Ramon Comas Segú, el 30 de desembre de 1930, on assenyalà les novetats en parament i roba que ha trobat. El text està redactat en castellà.

L'exhaustivitat en que foren fets els inventaris per la gran majoria de rectors ens permeten disposar d'una documentació de primer ordre per conèixer la situació del patrimoni artístic de les esglésies parroquials que el juliol de 1936 va desaparèixer en la seva major part.

Un manuscrit de Mn. Tomàs Capdevila i Miquel de l'any 1935.

Es tracta d'un quadern manuscrit de Mn. Tomàs Capdevila i Miquel titulat «*Inventari de la parroquial església de Conesa. 1935*» relativament inèdita. Aquest ha estat localitzat recentment durant els treballs de classificació dels lligalls de documentació encara sense descriure que des de fa uns anys s'està duent a terme a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Es tracta d'un quadern en quart compost per tres plec de paper, 23, 24 i 28 folis respectivament, enquadernat amb unes cobertes de pergami manuscrit reutilitzat. Per tal de donar-li la forma adequada per protegir el quadern es va retallar per dalt i per baixa, mutilant en part el text que hi ha. Malgrat tot, s'identifica clarament dos documents, a la part superior hi trobem un contracte de compra-venda d'una vinya i a sota mateix l'apoca, ambdós documents datats a Conesa el 22 de gener de 1582 .

Tal i com ens s'indica en el títol interior l'*inventari* fou acabat pels vols de desembre de l'any 1935². La descripció, enriquida alhora amb referències històriques extretes de l'arxiu parroquial, de cadascuna de les diverses parts de l'edifici i dels seus sis altars, juntament amb la relació de tot els seus objectes i parament litúrgic, converteixen l'obra de Mn. Tomàs Capdevila en una valuosa font que ens permet fer-nos una idea força real de com era l'església pocs mesos abans de la desfeta de 1936.

Mn. Tomàs Capdevila i Felip, nascut a la veïna població Forés el 21 de gener de 1903, fou ordenat de prevere el 22 de setembre de 1928 i al cap de vuit dies cantà la primera missa al seu poble nadiu. Com a vicari estigué a les parròquies d'Altafulla, la Trinitat de Tarragona, Riudecanyes, Mont-ral i Montbrió del Camp. El 31 de maig de 1935 fou nomenat regent de Conesa i prengué possessió el 4 de juliol.

Des ben jove mostra un interès pel fet històric que es plasmà en

la publicació de tres llibres de caràcter històric³ i diversos articles breus a la premsa tarragonina, especialment a *La Cruz*. Entre aquest destaquem el publicat el 3 de novembre de 1935 amb el títol «*Les construccions de les esglésies de Saladern i Conesa*»⁴ on dona a conèixer la troballa dels contractes i pagaments sobre la construcció d'ambdues esglésies.

Per altra banda, també publicà articles d'opinió a l'esmentat diari i també a *Tarragona i el Camp, Catalònia* i *Avui* de Reus. Proper ideològicament a la *Lliga catalana* Pere Anguera utilitzà dos conceptes per definir-lo: catalanista conservador i catalanista paternalista.

El 22 de juliol de 1936, procedent de Conesa, va arribar a Forés per amagar-se a casa dels seus pares. El 6 de setembre, quan el comitè antifeixista de Forés anava a detenir-lo, va fugir intentant amagar-se en un barranc. Després d'una persecució camp a través fou detingut i traslladat a l'ajuntament on davant del comitè fou escarnit, vexat i ultratjat en presència de la seva mare i demés família. Un tribunal constituït pels comitès de Forés, Conesa i Sarral el condemnaren a mort. Mentre el traslladaven en cotxe a Solivella fou torturat cruelment. A les onze de la nit del mateix dia, mentre el rellotge del campanar tocava les hores, fou assassinat a trets. El seu cadàver fou enterrat al cementiri d'aquella població.

Els dos documents ens aporten una gran quantitat de notícies sobre la parròquia de Conesa abans del juliol de 1936. Principalment relacionades amb el seu patrimoni cultural i cultural. No obstant, existeixen altra documentació que també ens permeten obtenir una radiografia exacta de la vida de la parroquial en una moment concret. Aquests són els anomenats *Qüestionaris parroquials* realitzats quinquennalment en motiu de la *visita ad limina apostolorum* de l'arquebisbe a Roma per tal de rendir comptes davant del Papa Romà. En aquest sentit de l'església de Conesa, i també de la resta de parròquies de l'arxidiòcesi, es disposa de qüestionaris dels anys 1922⁵, 1927⁶ i 1932⁷. En aquests informes, a més a més, de les qüestions patrimonials i materials, també s'interrogà sobre els hàbits religiosos i de la vida quotidiana de la feligresia.

La transcripció s'ha fet respectant el text original, regularitzant únicament l'accentuació i l'ús dels signes de puntuació.

Apèndix documental

AHAT.- Secretaria de cambra i govern. Inventaris. «Inventario de la parroquia de santa María del pueblo de Conesa, arciprestazgo de Montblanch» (24.02.1925) UC: 33.

Inventario de la parroquia de Santa María del pueblo de Conesa, arciprestazgo de Montblanch.

I

Templo parroquial.

A.- Fabrica del mismo:

a) Su descripción. Es un templo con una sola nave de 19 m. de largo por 9'50 m. de ancho con una puerta lateral, que mira al N.O. (pues está por terminar) lindando al E. con la calle al S. con la casa rectoral y al N. con dos casas.

b) Fecha de construcción: Fue construido al siglo XIV.

c) Estilo arquitectónico: Es gótico.

B.- Materiales empleados.

a) Fachada: de sillería.

b) Todo el templo es de sillería, excepto la capilla del Santísimo Sacramento, que es de mampostería.

c) Columnas: No hay

d) Bóveda de sillería.

e) Cúpula: No tiene, pero hay una en la capilla del Santísimo.

f) Tejado: de madera y tejas.

7) Pavimento: de ladrillo a excepción de una parte que cubre una sepultura y las gradas del presbiterio.

C.- Estado de conservación de cada uno de dichos cuerpos.

En general el estado de conservación es perfecto excepto el tejado deteriorada en donde hay alguna travesía un poco deteriorada.

D.- Numero de:

a) Capillas: Hay tres. 1ª Del Santísimo Sacramento. 2ª Nuestra Señora del Santo Rosario. 3ª San Esteban: de las cuales la primera está en el lado del Evangelio y las restantes de la Epístola.

b) Hay siete altares: el mayor y dos más en el ábside, el de la Purísima Concepción en la entrada de la capilla del Santísimo y los tres de las capillas antedichas, cuyas denominaciones se dirán mas abajo.

c) Púlpito: Hay uno fijo adosado en el muro del Evangelio.

d) Confesionarios: Hay dos en la capilla del Santísimo.

e) Estado de conservación: Bueno, excepto los confesionarios en estado mediocre.

II

A.- Descripción y situación de cada uno de ellos.

a) Altar Mayor: Titular Santa María de la Asunción.

b) Hay dos columnas estriadas en cada lado y entre ellas San Juan Bautista y San Blas. En la parte superior hay Santa Victoria. Las imágenes son un poco mayores del estado natural. El altar es todo de madera y dorado. Debajo de la Anunciación hay en bajo relieve los Apóstoles y más inferiormente el sacrario mayor para las exposiciones. La mesa es de madera con ara movable y el frontal puede cambiarse en todos los colores litúrgicos y es de damasco de seda.

c) Año que fue construido y dorado: Parece ser del siglo XV y fue dorado el principio del siglo XIX.

d) Dimensiones del ara: 30 por 30 cm y 40 mm. de grueso.

e) Hay dos crucifijos de madera.

f) Hay dos juegos de sacras de madera.

g) Hay un juego de 12 candeleros de madera y otro de 4.

K) Hay cinco manteles con encajes y seis sin encajes.

B.- Accesorios

a) Hay una araña.

b) Hay un juego de seis floreras de madera plateada y otro de seis de hojadelata.

c) Hay dos ángeles de madera fijos en la barandilla del presbiterio.

d) Hay un sobre-mantel.

e) Hay dos credencias.

f) El estado de conservación bueno.

A.- Descripción del altar de San Isidro.

Está situado en el presbiterio al lado del Evangelio del altar mayor. Las dimensiones son en todo un tercio menores que las del altar mayor. El estilo y forma el mismo, pero no tiene frontal la mesa y distintas las imágenes. San Isidro al centro, San Magín y San Pablo ermitaño a los lados y encima San Francisco Javier. Esta también dorado como el altar mayor.

B.- Accesorios.

Hay un crucifijo de madera. Dos juegos de sacras de madera. Ara móvil. Dos pares de floreras. Tres manteles con encajes y tres sin encajes. Un sobre mantel. Un juego de 4 candeleros de madera. Todo en buen estado.

A.- Descripción del altar de San Antonio.

Está situado al lado de la Epístola del altar mayor es igual al de San Isidro excepto las imágenes. En el centro hay San Antonio de

Padua a los lados San Ramón y Santa Catalina, y en la parte superior en bajo relieve Nuestra Señora del Carmen descendiendo al Purgatorio.

B.- Accesorios.

Hay un crucifijo de madera. Dos pares de candeleros de madera. Dos pares de sacras de madera. Ara móvil. Tres manteles con encajes y tres sin encajes. Un sobre mantel. Un par de floreras de madera y otro de ropa. Una lámpara de cobre. Todo en buen estado.

A.- Descripción de la capilla de San Esteban.

Está situada en la parte derecha de la iglesia contigua al presbiterio, dimensiones 4×3 m. Las del altar las mismas que las de los dos altares anteriormente descritos. El estilo es del renacimiento. Al centro San Esteban, a los lados San Roque y San Sebastián. En la parte superior San Lucas. Hay en la parte izquierda de la capilla un crucifijo de madera, de tamaño natural, que sirve para las procesiones de Semana Santa y debajo una litera que contiene una imagen de la Virgen. Hay un armario de madera.

B.- Accesorios.

Tiene el altar un crucifijo de madera. 4 candeleros de madera. Ara móvil. Seis manteles, tres con encajes y tres sin encaje. Una lámpara de cobre. Un sobre mantel. Todo en buen estado

A.- Descripción de la capilla de Nuestra Señora del Rosario.

Está situada al lado de la de San Esteban. Tiene las mismas dimensiones. El altar es del estilo del renacimiento. Fue dorado al 1918. Al centro la Virgen del Rosario con Santa Gertrudis y Santo Domingo. A los lados del altar hay San José y Santa Lucía. En la parte superior San Miguel arcángel.

B.- Accesorios.

Tiene un crucifijo de madera. Un juego de seis candeleros de madera, otro de seis de metal. Unas sacras de madera, otras de metal. Ara movible. Hay ocho manteles, 4 con encajes y otros 4 sin encajes. Un sobre mantel. Dos palmatorias de dos brazos de metal pared. Dos pares de floreras. Una lámpara de cobre. Todo en buen estado.

A.- Descripción de la capilla del Santísimo Sacramento.

Está situada en la parte izquierda del templo frente la capilla de San Esteban. Fue construida al 1853. Los muros son de mampostería mide 8 metros de largo y 4 de ancho. Tiene cúpula. Estilo del renacimiento. En el altar hay camarín con dos escaleras, es de yeso, excepto las imágenes del Santo Cristo, la Virgen de los Dolores y el sacario. La imagen del Santo Cristo es de madera, y un poco mayor del estado natural. La de la Virgen un tercio del natural. A

los lados hay San Juan y Santa Magdalena. El estilo renacimiento. Hay el sacrario menor dorado.

B.- Accesorios.

Tiene 4 candeleros de madera y un juego de seis también de madera. Tres manteles con encaje y tres sin encaje. Además, hay tres manteles para la barandilla de la Sagrada Comunión. Ara movable. Una lámpara de cobre. En buen estado, excepto el altar que por ser de yeso se ha descolorido la pintura.

A.- Descripción del altar de la Inmaculada Concepción.

Está situado en la parte derecha de la capilla del Santísimo. Fue construido posteriormente a su estilo es del renacimiento. En el centro dentro de una ornacinata tapada con cristal, hay la imagen de la Inmaculada.

B.- Accesorios.

Tiene un crucifijo de metal. Ara movable. Un juego de 6 candeleros de madera. Dos juegos de sacras de madera. 4 pares de floreras. Dos palmatorias de dos brazos de metal pared. Tres manteles con encajes y tres sin encajes. Dos sobre manteles. El estado de conservación bueno.

III

Baptisterio.

A.- Descripción. Es un cerco de una verja de hierro.

- a) Lugar del emplazamiento: En la parte inferior de la iglesia.
- b) Está cerrado por una verja de hierro.
- c) La pila es de mármol, cerrado por una tapadera de madera con cerrojo.
- d) El recipiente está en la misma pila y va el agua lustral en depósito en la tierra donde se cuele.

B.- Accesorios.

- a) Una crismera de plata.
- b) Una concha del mismo metal.
- c) Un velo y dos lienzos.
- e) Todo en buen estado.

IV

Coro.

A.- Descripción:

- a) El coro está situado en la parte posterior del templo, sentado sobre una bóveda, tiene acceso mediante una escalera de 16 gradas en la que se entra desde la iglesia. Mide 4×9 m.

b) El facistol consta de un cuerpo en forma piramidal descansando en un trípode. Al lado del facistol apoyado en la barandilla del coro hay un crucifijo de madera, que mide un metro.

B.- Libros corales:

- a) Dos antifonarios y un misal, sin que tengan nada de particular.
- b) Hay un libro de gozos de la Virgen, Santa Victoria, etc.
- c) Hay unos papeles de música de la misa de Pio X.

C.- Sillería.

Hay un banco adosado a la pared y otros tres móviles y la silla presidencial que forma parte del mismo banco.

D.- Instrumentos.

Un armónium.

E.- Estado de conservación.

Los libros bastante deteriorados y el armónium bastante usado

V

Sacristía.

A.- Número y descripción:

- a) Armarios hay dos fijos en el uno se guardan los palios y en el otro las casullas y ternos.
- b) Una cómoda con 10 cajones para albas, roquetes, etc.
- c) Ninguna.
- d) Dos juegos de perchas de madera.
- e) No hay.
- f) Un lavabo de carro
- g) Unos corrilones de campanillas diferentes.

VI

Campanario.

A.- Descripción: Es de piedra de sillería, cuadrangular, de un solo cuerpo, escalera de caracol y remate cuadrangular.

- a) Altura de 23 metros.
- b) Todo de piedra de sillería.
- c) Fue construido año (X).
- d) Esta todo en buen estado de conservación.

B.- Campanas:

- a) Hay cuatro campanas.
- b) Hay reloj
- c) Todo en buen estado de conservación, si exceptuamos el reloj que está bastante usado y se desmarcha muchas veces.

VII

Alhajas y utensilios del culto.

A.- Numero y materia de:

- a) Cálices: Dos de plata.
- b) Patenas: dos del mismo metal.
- c) Cucharillas: Ídem.
- d) Copones: Uno de plata, otro de metal y otro de plata pequeño en forma de cajita.
- e) Custodia: Una de plata sin que tenga nada de extraordinario.
- f) Vera Cruz: De plata dorada.
- g) Cruces procesionales: Dos, una de plata dorada con esmaltes y estilo gótico y otra de hojadelata.
- h) Ciriales: No hay.
- i) Palmatorias: Una de plata.
- j) Vinajeras: Un juego de plata, otro de hojadelata y otro de cristal.
- k) Atriles: De madera todos. Dos para las misas rezadas, otro para el púlpito y un facistol para las misas cantadas.
- l) Aguamaniles: No hay.

B.- Número y materia de:

- a) Reliquiarios: Uno de plata y vidrio que contiene un huesecito de Santa Victoria.
- b) Incensarios y navetas: Uno de plata con su naveta y otro de metal con su naveta.
- c) Calderillas e hisopos: Una calderilla de cobre y otra de alambre, un hisopo de plata y otro de cobre.
- d) Portapaces: Dos de plata.
- e) Bandejas: Cinco de cobre.
- f) Bordones: No hay.
- g) Hostiarios: Unos de acero.
- h) Caja para hostias: Dos de hojadelata.

C.- Estado de conservación:

Bueno, excepto la cruz procesional de hojadelata, que está bastante deteriorada y un portapaz le falta el remate.

D.-

- a) La cruz procesional mide 60×30 cm.
- b) Decoran la cruz diez esmaltes de los Santos Evangelistas y misterios del Rosario.

VIII

Ropas u ornamentos.

A.- Número de:

a) Amitos: Trece con sus correspondientes cintas de hilo, tres de seda blanca y una encarnada.

b) Albas: 6 con encaje.

c) Cíngulos: Cuatro de blancos y de estos uno de seda, tres de encarnados y de estos uno de seda.

d) Roquetes: Seis para los monaguillos, siete para los sacerdotes sin mangas y dos con mangas.

e) Sobrepellices: Uno.

f) Fiadores: Una docena todos de algodón.

g) Corporales: Quince.

h) Quince.

i) Purificadores: 43, todos sencillos.

j) Toallas: tres.

k) Lienzos: Uno.

B.- Ternos y casullas.

a) Ternos: Tres completos, uno blanco, otro encarnado y otro negro.

b) Casullas: Contando las de los ternos 4 de blancas, 3 encarnadas, dos de mondas, 2 de verdes y 3 de negras.

c) No hay dalmáticas moradas ni verdes.

d) Pluviales: Dos de blancas, dos encarnados, una morada, uno verde, y dos de negros.

e) Capillas para el Viatico: Una.

f) Paños de hombre: Dos de blancos, uno encarnado y otro de morado.

g) Estolas sueltas: 2 de moradas y una blanca morada.

C.- Color y número de:

a) Sotanas: 2 de encarnadas y dos de negras para los monaguillos.

b) Bonetes: Ocho de negros.

D.- El estado de conservación bueno, excepto un pluvial negro y otro encarnado bastante usados.

IX

Libros litúrgicos.

a) Misales: Cinco, tres para las misas de santos y dos de Réquiem.

b) Evangelarios: Ninguno.

c) Epistolarios: Ninguno.

d) Rituales: Uno grande y dos pequeños de la diócesis.

e) Devocionarios: El parroquial editado por Foment de Pietat Catalana, Meditaciones de Arnauto y algunos libritos de novenas.

F) Un misal contiene todas las misas señaladas en el directorio.

X

Objetos varios.

A.- Adornos del altar.

a) Manto real: De algodón y seda sencillo, azul y blanco en el fondo con lenguas negras.

b) Templetes. No hay.

c) Doseles: Uno negro sencillo y un armazón de madera que se cubre con damasco encarnado y blanco.

d) Facistoles: Uno de madera pintada.

e) Atriles: Dos de madera para el altar y uno para el púlpito.

B.- Muebles para procesiones:

a) Unas andas con sencillos bajos relieves dorados.

b) Palios: Dos de damasco blanco, el uno de 6 varas y el otro de 4.

c) Banderas: Tres de damasco, la una verde y las otras dos encarnadas.

d) Estandarte: Uno en el que hay pintada la imagen de la Virgen.

e) Pendones: No hay.

f) Ganfalones: Hay dos de color encarnado.

g) Faroles. Hay dos.

h) Hachones: No hay.

C.- Objetos para el viático.

a) Umbrela: Una de seda de color encarnado.

b) Linternas. Una de hojadelata.

B.- Objetos propios de Semana Santa.

a) Monumento: Es de perspectiva pintado sobre grandes lienzos, que unidos en combinación cierran el altar mayor, dejando un portal en el centro del presbiterio, donde se colocan las diez grades de madera que dan acceso a la urna.

b) Urna: Es de forma piramidal de madera y vidrio dorada sin decoración digna de mención especial.

c) Misterios: No hay.

d) Improperios: No hay.

e) Cruces: No hay.

f) Tenebrarios: Uno en el campanario y otro manual para los acólitos.

g) Vestidos de disciplinantes: No hay.

h) Ornamentos de centuriones: No hay.

E.- Muebles funerarios.

a) Túmulos: Un armazón de madera, que se cubre con un paño de cruz plateada

b) Candelabros: No hay.

c) Paños: No hay.

F.- Adornos del templo.

a) Tapices: No hay.

b) Colgaduras: No hay.

c) Alfombras: Una de estropeada e inservible.

d) Genuflectorios: No hay.

e) Sillones: Uno de madera y cuero.

f) Bancos: Dos en el presbiterio, diez en el llano del templo, dos en el altar del Rosario, uno en la capilla de San Esteban y tres en el coro.

g) Sillas: No son propiedad de la iglesia sino de los fieles.

h) Cuadros: No hay.

i) Imágenes retiradas del culto: San Antonio de Padua, San Antonio Abad, San Isidro. Un busto de Santa Victoria, un Niño Jesús grande, otro de pequeño, hay un sacrario que pertencía al altar mayor y unos cuatro angelitos del estilo barroco.

XI

Cementerio.

A.- Descripción:

Está cerrado de pared de cal y canto de 2 m. de altura con puerta de madera.

a) Situación: Dentro de la población.

b) Distancia de la iglesia: Casi es contiguo.

e) Extensión: 160 m. cuadrados.

d) Panteones: No hay.

e) Nichos: Hay 17.

f) Fecha de construcción y bendición: (X.)

g) Estado de conservación: Mediocre.

B.- Propiedad.

a) El cementerio es parroquial.

c) Llaves: Las tiene el fosero.

C.- Junta del cementerio: No hay.

XII

Propiedades del curato.

A.- Casa rectoral.

- a) Situación: Al lado de la iglesia.
- b) Extensión 118 m. cuadrados.
- c) Linderos: De oriente con la calle e iglesia, poniente la calle, norte la iglesia y una casa y al mediodía la calle.
- d) Pisos y habitaciones: Hay dos pisos y el desván. En el 1º o planta baja hay cinco dependencias sencillas y en el 2º una sala, 4 aposentos y una azotea.
- e) Agua: Hay un pozo.
- f) Luz artificial: luz eléctrica.
- g) No consta que esté en el Registro de Propiedad, ni paga contribución.
- B.- Muebles propios de la parroquia: No hay.
- C.- Estado de conservación: Es bueno.
- D.- Huerto rectoral: No hay.
- E.- Otras propiedades: No tiene.

XII

Archivo parroquial.

A.- Libros y legajos.

Los libros de partidas sacramentales posteriores tienen un volumen para cada clase excepto el de confirmaciones, que sirve también para anotar el cumplimiento pascual. Los tomos anteriores servían para toda clase de partidas, aunque están separadas las diversas clases.

a) Bautismos: 2 tomos, aunque llevan la numeración X y XI por la razón antedicha. El tomo X tiene 398 páginas y empieza al 1859 y termina al 1900. El XI es el corriente y tiene 596 páginas y empieza el año 1901.

b) Confirmaciones: No hay libro exclusivo para ello, sino que están anotadas en el libro del cumplimiento pascual.

c) Matrimonios: El corriente, que empieza 1859 y tiene 404 páginas.

d) Óbitos: El corriente que empieza en 1859 y tiene 404 páginas.

e) Testamentos: Empiezan en el siglo 14.

f) Fundaciones y mandas pías: Las fundiciones y mandas pías a favor de esta parroquia están hechas en esa curia del arzobispado y son una a favor del altar mayor, otra del Santísimo Sacramento y otra al de San Antonio y aniversarios.

g) Cofrades: Un libro. que contiene las cuentas de Nuestra Señora del Rosario, otro del altar de San Isidro, otro del altar de San Esteban y otro del Santísimo Sacramento.

h) Celebraciones: Un libro que empieza en el 1863 el corriente. Tiene 100 hojas.

i) Cumplimiento pascual: El corriente libro que empieza en el 1880.

j) Consueta: Están escritas en diversos libros.

K) Libro de culto y fábrica: Empieza el año 1845.

B.- Boletín oficial.

a) Tomos encuadernados: Desde 1863 hasta 1922.

b) Tomos no encuadernados: Los dos últimos.

C.- Catálogo de escrituras varias: No hay.

B.- Libros: Cuatro tomos del Repertorio del arzobispado de Tarragona que empieza en 1860 y termina al 1863.

Apéndice.

Obras y mejores efectuadas durante el último curato.

a) En el templo. 1º Se ha adquirido un armónium. 2º Se construyó una cómoda. 3º Se adquirieron 3 pares de floreras 4º tres pares de palmatorias de bronce dorado de dos brazos pared. 5º Una corona a la Virgen. 6º Una casulla verde, dos sobrepellices con mangas, Devocionario Parroquial, Meditaciones Arnató. Un manto real.

b) En la casa rectoral. 1º Se ha reconstruido y reparado todo el tejado. 2º Se hizo una bóveda en la letrina, se han puesto y cambiado algunas vigas y otras reparaciones de menos importancia, como cambiar ladrillos rotos.

c) En el cementerio. Se han construido algunos nichos por particulares.

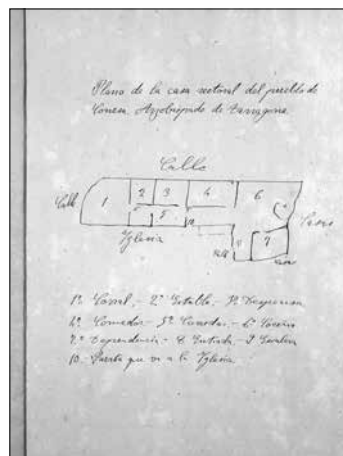
d) En el huerto. No ha lugar la pregunta.

e) El importe. En la iglesia de mis fondos y captas y en la casa rectoral de mi bolsillo particular.

Conesa, 24 de febrero de 1925.

Juan Olivé, presbítero, párroco.

José Palau, presbítero, párroco.

AHAT.- Secretaria de cambra i govern. Inventaris. «*Inventario de la parroquia de santa Maria del pueblo de Conesa, arciprestazgo de Montblanc*» (24.02.1925) UC: 156. Apèndix.

Ramón Comás Segú, presbítero, cura párroco de santa María de Conesa, arzobispado de Tarragona.

Certifico: Que posesionado de esta parroquia el día dieciocho del mes de diciembre del año mil novecientos treintiuno, he encontrado de mi antecesor los objetos y ropas destinadas al culto que se mencionan en el anterior inventario, más los siguientes: Seis sobrepellices con mangas, un pixis de metal, cuatro candeleros de cobre para la santa misa y una palmatoria de cobre, doce bancos, un genuflectorio de madera y un confesionario nuevo, un par de floreras para el altar de San Antonio, otro par para el de San Isidro y un crucifijo de bronce para el altar de Nuestra Señora del Rosario y cuatro candeleros de madera dorado para el altar de la Inmaculada Concepción

Así mismo he encontrado conforme todo lo referente al archivo parroquial, más los tomos encuadernados del boletín oficial hasta el año 1928 inclusive.

Y para que conste lo firmo en Conesa a los treinta de diciembre del año mil novecientos treinta.

Ramón Comas, presbítero.

AHAT.- Mn. Tomàs Capdevila i Miquel. «*Inventari de la parroquial església de Conesa. 1935*». UC: 1.

Inventari de la parroquial església de Conesa. 1935. Tomàs Capdevila.

Aquest inventari parroquial de Conesa fou fet durant el desembre de l'any 1935, essent regent de la mateixa Tomàs Capdevila i Miquel, prevere. Les notes històriques han estat extretes de l'arxiu parroquial.

Temple parroquial.

El temple parroquial, d'estil gòtic, no acabat, com mostra la part de ponent, fou començat en 1334. La última factura la cobra l'arquitecte en 1347. Consten cinc factures firmades per l'arquitecte, amb un total de 3700 sous de Barcelona.

L'arquitecte i mestre d'obres fou Guillem Pedrola, natural i veí de Guimerà.

Conjunt de l'obra.

El temple fou bastit de dalt baix amb bulsonada, exceptuada la paret de ponent que és de pedra escairat.

Es compostat de dues arquacions completes, notant-se el començ de la tercera ogiva en pujar al cor.

Fou bastit amb un sola nau, sense cap capella. Aquestes foren afegides al segle XVI.

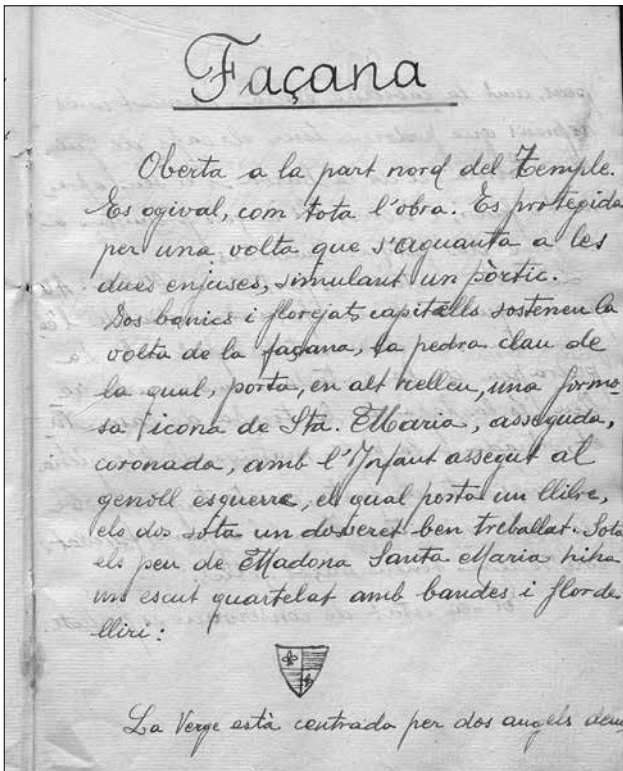
El gruix de la paret és de 1'32 mts.

El temple mesura 19 metres de llargada per 9'50 d'amplada, i confronta a orient, amb l'antic castell de Santes Creus, a migdia, amb la via pública, a ponent, amb la casa rectoral, al nord, amb el carrer i dues cases.

Façana.

Oberta a la part nord del temple. És ogival, com tota l'obra. Es protegida per una volta que s'aguanta a les dues enjuses, simulant un pòrtic.

Dos bonics i florejat capitells sostenen la volta de la façana, la pedra clau de la qual, porta, en alt relleu, una formosa icona de Santa Maria, asseguda, coronada, amb l'Infant assegut al genoll esquerre, el qual porta un llibre, els dos sota un doveret ben treballat.

Sota els peus de Madona Santa Maria hi ha un escut quartelat amb bandes i flor de lliri.

La Verge està centrada per dos àngels dempeus amb la cabellera estesa, damunt unes repeses que podrien ésser els caps de Guillem Pedrola, el de la barba, i el seu aprenent o fadrí, l'altre. Els àngels presenten a la Verge dos pitxers simbòlics.

La volta exterior es posterior a l'obra. Al part esquerra de la façana, sortint de l'enjusa hom veu dues carteles sepulcral. La pedra peu de la portada, amb creu en relleu, és la tapa de la tomba de casa Nuet, situada a la porta mateixa de l'església.

Les portes de fusta, resistents, giren sobre els golfos primitius. també et pany, forrellat i contralleva tenen traços gòtics.

El seu estat de conservació és perfecte.

Cancell.

El cancell de bona fusta, consta de dues portes fronteres en bon estat, i dues de laterals bastant deteriorades. La de l'esquerra esta clavada i la de la dreta és la que sempre esta oberta.

Fou construït, en 1814, pel vicari Andreu Ferrer, costant 115 lliuras.

Fou pintat, en 1877, per Mn. Roc Gassol, pel cost de 53 rals.

Clavada al cancell, a l'esquerra interior, hi ha una caixeta per a la recol·lecció d'almoines.

Interior del temple.

L'aspecte interior del temple és sever i magestuós. Dos encreuats que s'enlairen de mig mur assolint l'alçaria de 65 pams.

La pedra clau primera, en escut gòtic, té esgrafiades les armes de Catalunya, l'altra mostra en relleu la imatge del Pare eternal.

Hom observa immediatament una manca de simetria entre el pany de les dues capelles laterals, qual motiu en fou el ventanal de migdia que s'hauria hagut de truncar.

Pica d'aigua.

Es troba a mà esquerra, deixat el cancell. És una obra perfecta del segle XIV.

Paviment.

Està fet de rajola ordinària, en bon estat. Fou construït per Mn. Roc Gassol en 1868.

El preu de 1137 rals.

Porta de la rectoria.

Està situada sota el cor per utilitat del pàrroco. La seva construcció fou causa de greus discussions amb el poble. Fou oberta en 1859 per Mn. Joan Joseph Mariné.

Parets blanquejades.

El mur interior de l'església ha estat barroerament cobert de calç, desfigurant la pedra.

L'arquebisbe Lario, en la visita de 1773 mana que es blanquegi.

Mn. Andreu Ferrer, en 1814, la blanqueja de nou.

Mn. Pere Barberà l'embruta per tercera volta en 1901 pel preu de 150 pts.

Altars.

Sis són els altars que exornen l'església parroquial, sense cap mèrit arqueològic.

Altar major.

Situat al mig de l'absida. És una perfecta obra cisellada segons la directriu barroca. Fou construït en 1812 en acció de gràcies per l'acabament de la Guerra del Francès, per haver estat 18 anys sense fer cap pedregada, i per tal de substituir l'antic, un retaule amb pintures d'estil gòtic. Tots els fondos de les confraries s'invertiren en costejar el nou retaule.

En 1816 s'acabà de pagar l'escultor, que era de Cervera, i es feu daurar per 400 lliures a un mestre daurador de Guissona.

El retaule consta de tres parts ben marcades: basament, cos i remat.

En el basament hom veu tres graus amb el sagrari d'exposició, el qual no es fa servir per la dificultat d'entrada a la part posterior.

El cos està pujat per dues columnes estirades a cada banda que centren el relleu de l'Assumpció de la Verge, la titular de la parròquia amb els dotze apòstols, en relleu als peus. Davant les columnes hi ha Sant Joan Baptista, a l'esquerra, i Sant Blai, a la dreta. Les estàtues sobrepassen del tamany natural.

Al remat, Santa Victòria, la patrona de poble, amb un àngel per banda, presidit tot per la figura simbòlica de l'Esperit Sant.

Taula de l'altar.

És fusta esculturada, obert el frontal per tal d'exornar-se amb els colors litúrgics. Els servibles només són el blanc i el negre, puig que els altres, són deteriorats. Hi ha dues correderes. L'ara és mòbil, amb unes dimensions de 30×30 i un gruix de 40 mm.

Accessoris.

Dos Crists de fusta, l'un petit, l'altre bastant gros, sobrepassa el metre.

12 canalobres de fusta iguals.

4 canalobres de fusta iguals barrocs.

6 canalobres negres, comprat en 1888 per 20 pts.

2 jocs de sacres. Les vestes comprades en 1860. Les noves foren comprades en 1902 per 25 pts.

2 faristols bons, comprats per Mn. Pau Saumell, per 60 rals, en 1879.

4 tovalles, dues de molt ordinàries.

2 tauletes que serveixen de credença.

Canalobres de dos boccs de metall, davant de Sant Blai i Sant Joan Baptista.

2 seients per als escolans, fets en 1861, per 16 rals

1 tarima, construïda en 1888, per 35 pts.

1 tapete per al altar, vermell.

Barana de fusta al presbiteri amb dos àngels fixes.

L'estat de conservació del precedent és bé, generalment.

Antigament, l'altar major tenia un benefici fundat. L'últim obtentor fou Mn. Isidre Civit, rector de les Piles. Les seves rendes foren agregades a la vicaria el dia 30 de setembre de 1770.

Altar de Sant Antoni de Pàdua.

Està situat la dreta de l'altar major. Construït pel mateix escultor, com el de Sant Isidre, i daurats, els tres pel mateix daurador.

A la capella central hi ha Sant Antoni de Pàdua. Als costats, Sant Ramon Nonat i Santa Caterina, verge. A la part superior hom veu la Mare de Déu del Carme, en relleu, i les flames del purgatori. Al centre de la Glòria el cor de Maria.

Taula de l'altar.

És de fusta. Té ara movable.

Accessoris.

1 Sant Crist, comprat en 1859.

2 jocs de sacres i 4 canalobres. 2 ferro i 2 fusta.

2 tovalles amb punta i un tapete vermell.

1 parell de flors.

Està tot en bon estat.

A Sant Antoni hi ha bastanta devoció. La festa grossa es celebra el 20 de maig. En 1803 fou renovat el vot de poble. La festa de Sant Antoni, així com l'altar i el seu culte tingué una família munificent; la de Pasqual Cases, mort el 1735.

La imatge de Santa Caterina recorda l'antic altar i benefici fundat de Santa Caterina. Fou suprimit en 1770, i les seves poques rendes -1 quartera i mitja quarta de blat i un tros de 15 quartans de sembradura- foren afegides a la vicaria.

Altar de Sant Isidre.

Construït com l'anterior i posat a l'esquerra de l'altar major.

Al centre Sant Isidre. Als costats, Sant Pau, ermità, a l'esquerra, i Sant Magí.

A la part superior Sant Francesc Xavier.

Accessoris.

Taula d'altar i ara movable

1 Sant Crist comprat en 1859.

2 canalobres de fusta vells.

2 canalobres de metall vells.

2 canalobres de metall nous, que foren portats en 1931 per 10'25 pts.

2 tovalles.

1 tapete vermell.

Un parell de flors.

En general està ben conservat. Dant els altars de Sant Isidre i Sant Antoni, al mur, hi ha dos aligots de (al remat, l'escultura del Sagrat Cor de Jesús) ferro, bastant interessants, dels quals penjaven les llànties corresponents.

Per la visita de 1718 saben que l'antic altar de Sant Isidre era d'escultura, i no estava daurat.

Altar del Santíssim Sagrament.

La capella del Santíssim Sagrament no va existir fins 1853.

Abans hi havia una capella igual que les de Sant Esteve i Roser dedicada al Sant Crist.

Gràcies a la munificència del Rvd. Fr. Pere Pasqual, a més de 2240 rals que s'hi invertiren dels fondos de l'església.

Fou construïda per Josep i Ventura Garriga, de Sarreal, paleta en fou Joan Bartot, essent aquells fusters.

Fou beneïda per Mn. Ramon Rubió, el 18 de novembre de 1853.

És d'estil neoclàssic, amb cúpula i llanterna.

El paviment està construït amb grossos cairats.

Tocant al presbiteri hi ha la tomba de Fr. Pere Pasqual. A la tapa hom pot llegir:

«AQUI JAU LO
RD PERE PAS
QUAL CAPUCHI
REGENT DE CO
NESA QUE MO
RI LO 25 DE
OCTUBRE DE 1852».

La capella mesura 8×4 metres.

Altar.

El retaule d'aquesta capella és de guix, per ço que feia alguns anys que havia perdut gairebé tota la pintura, al que havia contribuït molt la humitat fins al 1934.

Presideix la capella un bonic Sant Crist, situat dintre un cambril. La creu té 3'25 metres d'alçària, i el Crist 1'50 metres.

L'interior està empaperat barroerament de vermell.

Als peus del Crist, la Verge dels Dolors.

Als intercolumnis, Sant Joan apòstol i Santa Magdalena.

A dalt, damunt la fetxa que diu 1853, la imatge de Santa Fe.

En aquest altar es guarda la sagrada eucaristia.

Accessoris.

Damunt la taula de l'altar, de guix, hi ha l'ara movable. Entre els escalons, el sagrari, en bon estat, el qual es tanca perfectament. Conopeu blanc, estrenat per Nadal de 1935.

4 canalobres de fusta molt usats.

4 canalobres de fusta més bons, comprats en 1902.

Un joc de sacres velles, adquirides per 64 rals en 1880.

Un joc de sacres de metall, en bon estat.

2 canalobres petits de metall niquelat pera la comunió.

Una espelmatòria de metall niquelat.

2 tovalles amb punta.

Una llàntia penjant d'un ferro, clavat al mur, a la part dreta.

Un combregatori d'alabastre construït per Victor Arcangioli, de Sarreal, pel cost de 190 pts., estrenat per Nadal de 1935

Al pla de la capella 2 confessionaris en bon estat.

4 llums de corrent elèctrica, dos al cambril i dos a fora.

Tot el de la capella està en bon estat. Duran el novembre i desembre de 1935 fou renovada tota la pintura.

En aquesta capella hi ha una petita fundació, quals rèdits es cobren de la caixa diocesana per semestre vençuts. Fou feta per *Casa Paulero*.

L'altar del Sant Crist percibia, abans, bastants censals i tenia aniversaris fundats.

El dia 1 de gener de 1818, l'ajuntament donà a l'església un bocí de terra per a fer *el joc de la Pilota*, i els guanys eren per a l'altar.

El Sant Crist actual està indulgenciat amb 80 dies de perdó per D. Pere de Copons (20 juny de 1740).

Altar de la Puríssima Concepció.

Al mur dret de la capella del Santíssim. Nou relativament. D'estil renaixement.

Fou construït pel *Tafarra* de Sarreal i daurat pel daurador Ribas.

Per tal de fer la capella fou obert el mur. L'única imatge és la de Verge, posada al centre, darrera una vidriera.

Accessoris.

Aquest altar, de fusta, té ara movable.

4 canalobres de fusta de diari.

4 canalobres de fusta per a les festes.

1 doble canalobres de metall a la part mitja de cada columna.

1 Sant Crist petit.

2 tovalles amb punta, bones.

2 jocs de sacres.

Una tarima.

En ell hi ha establerta la confraria de les Filles de Maria.

Els dos ferros que surten del mur, a part dreta, serveixen per aguantar el penó de la confraria.

Tot està ben conservat.

A la volta de l'ornacina hi ha cinc llums elèctrics.

La Verge té dos vestits i dues corones.

Altar de Sant Esteve.

Aquesta capella està situada a la part dreta de l'església.

A la clau de les arcades encreuades hi ha esculpit Sant Esteve.

Té una llargada de 4 metres per 3 d'amplada.

L'altar, estil renaixement.

Al centre hi ha Sant Esteve. Al nínxol dret, Sant Roc, i a l'esquerre Sant Sebastià.

A la part superior Sant Lluç.

Accessoris.

Mesa de fusta pintada en 1861 per 100 rals.

4 canalobres de fusta.

4 floreres de llauna.

1 Sant Crist.

2 jocs de sacres. Unes comprades en 1880 per 204 rals.

2 tovalles amb punta.

Un banc caixa fet en 1921 per 21 pts.

Una llàntia de llautó que penja del centre de l'arcada.

Antigament hi havia confraria. Degut als escàndols fou suprimida en 1861, i composta després per homes casats.

Aquest altar cobrava bastants censals. El comú pagava també.

Degut als atrassos que havia de pagar, el 4 de març de 1694, cedí a l'altar un tros, que després fou apel·lat el tros de *Sant Esteve* essent venut en 1790 a un tal Tarrida, *Casa Fuster*, comproment-se de pagar un censal de 12 lliures anuals, les quals es pagaren fins a últims del segle XIX.

L'estat de l'altar està mitjanament bé.

A la dreta fons de la capella i ha un recambró, en el qual es guarden les fustes de la llitera de la Mare de Déu d'Agost, que serveixen també per al monument del Dijous Sant.

En aquesta capella cal remarcar les repeses dels arcs, darrera l'altar. Sant Crist de les Pregàries.

Aquest Crist renaixentista que com el nom diu servia per a practicar les pregàries públiques, està situat al pany de paret esquerre de la capella de Sant Esteve, a una alçària per a poder ésser adorat pels fidels.

Es posa al peu del monument pel Dijous i Divendres Sants, i la vesprada del Dijous.

En 1933 es féu el dosseret de domàs vermell. El domàs és la bandera de Sant Esteve que havia estat comprada a Tàrrega en 1812, a la botiga *Cordenyes*, per 176 lliures, 45 sous i 6 diners.

Al paviment hi ha una tarima.

Davant, un canalobre de 5 brocals. L'ànima de ferro és un canalobre gòtic del segle XIV.

La imatge del Sant Crist està bastant deteriorada. Per subjectar-la més li fou clavat, sense cap mirament artístic, un gros clau al ventre.

La tovalla de seda és donació de Digna Puig, mare de l'actual *hereu castell*, difunta.

A la part esquerra, una caixeta per a les almoines.

Capella del Roser.

Oberta al mur enfront de la porta d'entrada. Presenta com a interessant la clau de la volta que té esculpida en relleu la Verge, amb una orla formada per uns rosaris. També cal veure les repeses escultrades dels arcs que paren al darrera del retaule. El paviment, com la de Sant Esteve, és de lloses, amb les mateixes dimensions de l'anterior.

Retaule.

El retaule actual va substituir un altre de més antic, gòtic, amb pintures, segons consta per la visita de 1718. Fou construït, en estil barroc, entre els anys de 1772 al 1775. En 1774 en tenim notícia certa de que s'estava construint.

Les imatges foren daurades per Pau Rubiol, de Cervera, en 1814 per 87 lliures.

El restant ho fou en 1815 per Ramon i Domingo Moliner, dauradors de Guissona, pel preu de 225 lliures.

Al centre de l'altar la Verge del Roser, ben tallada i bonica. Als intercolumnis a la dreta Santa Llúcia, i a l'esquerre, Sant Josep. Als peus de la Verge Sant Domingo i Santa Gertrudis. A dalt Sant Miquel arcàngel.

Accessoris.

Un Crist de fusta, comprat en 1869.

Un Crist de metall, comprat en 1927 per 21 pts.

6 canalobres de fusta.

6 canalobres de metall.

Un joc de sacres de fusta, comprades en 1882, 104 rals.

Un joc de sacres de metall, comprades en 1910 per 45 pts.

4 tovalles amb punta.

1 tapete vermell.

2 braços de metall.

Unes floreres.

Una llàntia, comprada en 1859.

Arrambat al mur de la part dreta un banc que serveix caixa.

Al paviment una tarima.

En aquest altar radica la confraria del Roser, fundada el dia 28 del mes d'octubre 1602 per Fr. Pere Mazalón, vicari del convent derruït de predicadors de Ciutadilla.

Tot està en bon estat.

La imatge de Santa Llúcia ens recorda l'antic benefici fundat de Santa Llúcia. Ens consta històricament per un pergami existent a *Casa Gomà*, fetxat el 8 de febrer de 1499, en el qual es citen alguns censals que pagaven a l'esmentat Benefici .

La imatge de Sant Miquel arcàngel porta a la memòria, també, l'existència d'un altre benefici sota aquesta invocació.

El trobem repetidament citat en el capbreu que l'abat de Santes Creus, Jaume Carnicer, va efectuar de les terres de Conesa i Salardem el dia 9 de setembre de 1618.

Baptisteri.

Està posat sota el cor, tancat amb una reixa de ferro. És de marbre. Té pica i escorredor. Està tancat amb tapadora de fusta i amb una tapadora cònica de zenc, de color verd.

Fou estrenat el dia 20 de maig de l'any 1899.

Damunt el baptisteri, al mur, hi penja un quadre, a l'oli, que represente el baptisme de Jesús. Fou comprat en 1861 per la quantitat de 84 rals.

Accessoris.

Una crismera de plata del segle XVII.

1 culler de plata.

1 vel i 2 drapets.

Tot en bon estat.

Sortint del mur, a la dreta del baptisteri hi ha un ermari del Roser, on es guarden els estris de l'altar i el penó de la confraria, de pintura.

Més a l'esquerra, una vella porteta que dóna a la caixa del rellotge, on pugen i baixen els pesos.

Trona.

Es puja a la trona per la banda esquerra de la capella del Sagrament.

El pas fou obert em 1868, per Francesc i Miquel Torrents, de Sant. Coloma de Queralt, els quals enrajolaren, igualment l'església, per 60 pts.

La trona hi fou posada en 1877.

Té el seu corresponent altaveu i un Sant Crist. També té un faristol.

Tot en bon estat.

Cor.

Col·locat a la part alta superior de la banda posterior de l'església. S'hi puja amb escales de pedra. En 1885 s'hi posaren uns ferros per barana que costaren 24 rals. Pujant al cor hom veu clarament l'arcada que havia de continuar. Té 16 escalons.

El paviment està enrojolat d'ençà de l'any 1868. En aquest mateix any és posà la barana, costant els taulons 160 rals

El cor mesura 9×4 metres.

Al centre hi ha un faristol piramidal que reposa en un trípede. Al remat hi ha un Sant Crist.

Adossat a la peret hi ha un banc que té al centre inferior un caleixet, construït en 1860 per 18 rals, per tal de guardar els llibres

Hi ha un missal i dos antifonaris molt usats són els llibres corals. També hi ha un llibre de goigs.

Un harmòniom molt usat.

Entorn del faristol tres bancs movibles, dos amb respatller.

Al mur, una finestra. En 1884 s'hi col·locà la vidriera per 44 rals.

Esta tot mitjanament conservat.

Sacristia.

Està situada a la banda dreta de presbiteri, amb porta, pany i clau bons.

Té una calaixera de noguera amb 10 calaixos. Apoiada damunt la calaixera, una altra per a posar els estris per a la missa i altres objectes. Al centre, a la capelleta hi ha un Sant Crist.

Aquesta calaixera va ésser feta en 1861 costant 1234 rals. En 1875 fou pintada.

A la part superior, al mur, hi ha un Sant Crist del segle XVII, que hi fou col·locat en 1859. Darrera la porta, un caixeta per a col·lectes.

Un armari fixe per col·locar les casulles.

Un altre armari fixe per als tàlems. Al seu interior un penja-roba.

Un lavabo de terrissa verda, barroc, dins un nínxol. Una fusta penja-eixugamà.

Damunt el lavabo, sobre dues fustes que surten de la paret, una formosa imatge barroca de Sant Antoni abat, provinent de l'antiga capella de Sant Antoni abat i de l'Hospital que hi havia fora el mur de la vila, a orient, avui enrunada.

En un fosso obert a la paret, darrera una vidriera, la Verge d'Agost o de la Llitera, dintre sa caixa daurada corresponent. La Llitera fou construïda per Mn. Jaume Saumell, en 1872, pel cost de 2200 rals.

Damunt l'entrada, a l'interior, un rotllo de campanetes. Hi ha onze campanetes.

Enfront, una finestra amb sa corresponent vidriera i filat.

Sacristia vella.

Situada a l'altra banda del presbiteri, amb porta bona i forrellats. En ella s'hi guardan els objectes que serveixen per al culte. Hi ha un armari gran per a col·locar els canelobres.

Un altre armari, on les Filles de Maria guarden les coses del seu altar de la Puríssima.

Un sagrari vell, damunt el qual es col·loca la urna del monument del Dijous Sant.

4 escales del monument.

Un banc-caixa respatllet del Roser.

Una mesa d'altar per a la Llitera.

Un tabernacle bo i ben durat i conservat.

La fusta del túmul.

2 canalobres grans.

La fusta d'un dosser per a l'exposició del Santíssim.

Un Sant Crist petit.

Un faristol.

Un panell de campanar.

Un batall d'una campana que es fongué en 1900.

Una tauleta vella.

Unes antenes molt altes del monument antic.

Alguns restes de banc inútils.

Dues barres de tes banderes.

Al paviment, tocant al mur oriental, hi ha una gran fossa, d'on pot baixar-s'hi. És de construcció molt antiga. És, sens dubte, una tomba, car hi ha algun reste humà, cosa que ho prova més el fet d'aver existit allí el primitiu cementiri.

Accessoris de l'església.

Els accessoris de l'església són:

12 bancs, gairebé nous.

8 bancs, molt usats i vells.

2 genuflectoris de boga de l'altar de la Puríssima.

Un banquet-caixa davant l'altar de la Puríssima. Una cadira per a l'harmonium. Un banquet-caixa al presbiteri, al costat de la porta de la sacristia vella. Un banquet petit.

Empotrada a la paret de les escales del cor una làpida de marbre que diu: «Christus vivit, regnat, imperat».

Corrent el mur de l'església la instal·lació del Viacrucis.

Sota la volta del cor, un llum elèctric.

A la volta de l'església una corriola.

Campanar.

L'obra del campanar, robusta i superba, està situada a la part de migdia de l'església, tenint la porta d'entrada a l'interior del temple a l'angle S.O. del mateix amb porta de fusta bona amb dos forrellats.

De dalt a baix té escala de caragol.

Del pla de l'església fins a la porta de la volta de la mateixa té 56 escalons. Aquest cos, que té dues finestrelles, fou pujat junt amb l'obra de l'església.

Una porta severa mena a la volta de l'església, on hi ha un gruix de terra, i damunt pilans, aguantada la volta de bigues i teules, amb algunes peces molt envellides.

Dintre una cabina, a l'angle S.N., amb una porta bastant deteriorada, hi ha un rellotge que marxa amb molt poca regularitat, quan no està parat.

El segon cos de l'obra fou construït per Pere Cirol, de Montblanc, en 1399, essent rector Mn. Berenguer d'Oluja, el cost del qual fou de 4500 sous de Barcelona.

Consta, a la vegada, de dos cossos amb volta de creueria la primera apuntada, i la segona rematat el conjunt amb marlets.

Al pis superior hi ha les campanes dins els finestrals, quatre campanes ben sonores.

A la clau de la volta d'aquest cos de creueria hi ha un escut gòtic.

Aquest segon cos de campanar consta, a l'exterior, 55 fileres de bulsonada.

Hi ha quatre campanes:

La grossa, a la banda nord, estrenada el dia 10 de novembre de 1900. Substituí l'altra que fou estrenada el 23 d'abril de 1653, i fou trencada sense cap pietat. L'actual, que pesa 16 quintars, fou feta a Guardiolada, per Pau del Campo, de Santander, en ocasió de fondre les d'aquella població. Porta aquesta inscripció:

«Laudo Deum verum,
Populum voco,
Congrego clerum,
Deffentum ploro,
Pestem fugo,
Festas decoro.

SANTA MARIA - SANTA VICTORIA

CONESA - Pablo del Campo me hizo el año 1900».

Toca, actualment, les hores del rellotge.

La mitjana, a la banda sud. La seva llegenda diu:

«XRISTUS | REX | VENIT | IN | PACE | DEUS | ET | HOMO |
FACTUS | EST | QUI | PRO | NOBIS | PASUS | EST |».

Són caràcters gòtics del segle XV.

Serveix per a tocar a missa i avençar els diumenges. Del seu batall puja la corda fins a l'església.

La tercera, a la banda d'orient, que toca els quarts del rellotge. Fou posada en 1423. És la més sonora. Al mig de la campana volta llegenda que va repetint: «TE DEUM LAUDAMUS - TE DEUM LAUDAMUS -», etc.

Una altra llegenda diu:

«XRISTUS-REX-VENIT-IN-PACE-DEUS-HOMO-FACTUS-EST-
AM-C-C-C-C-XXIII».

La petita, a ponent. És l'antiga campana de la derruïda ermita de Sant Antoni abat. La que hi havia abans va ésser fossa per augmentar la grossa, en 1900. El seu batall resta encara a la sacristia vella. En ella es llegeix:

«MATER DEI ET SANCTE ANTONI ABAT, ORATE PRO NOBIS.
ME HA FETA JAUME MESTRES CAMPANER DE CALAF LO
ANY 1733».

El motllo dels dos tresos de la fetxa foren posats a l'inrevés.

L'estat de conservació del campanar, exceptuat les tremuges de les dues campanes petits, és perfecte. L'obertura superior va a la volta merletada.

Objectes del culte.

1) Un càlzer de plata, daurat, barroc, amb una alçada de 25 centms. 4 mm., i amb un de diàmetre de 84 mm.. La patena corresponent un diàmetre de 15 centms., amb 4 mm.

2) Un càlzer de plata per diari. Té d'alt 23 centms. amb un diàmetre de copa de 77 mm.. La patena el té de 15 centms.

Els dos càlzers tenen la seva corresponent cullereta.

3) Un copó d'argent, barroc, de 43 centímetres d'alt. El peu té de diàmetre 18 ctms., i 2 mm. de copa, 10 centímetres. La creueta no és fixa. El pixide, daurat interiorment, és també de plata.

A la tapa, al globo i al peu ostenta aquesta marca: «uuuu+Br». És una bella obra del segle XVII.

4) Un copó de metall blau que sempre guarda l'eucaristia, amb dos píxides camvialbes.

5) Un petit vaset amb tapa, daurat interiorment, amb un diàmetre de 55 mm, i 24 mm d'alçada. Serveix per a portar el viàtic als malalts.

6) Una custòdia de mitja plata, comprada en 1887, per 250 pts. L'ostensori es adornat amb estrelles. Al davant presenta raïms i espigues.

7) Vera-creu, de plata, amb una alçada de 48 centímetres. Fou daurada en 1888 per 40 pts. El peu, que abans servia també per la custòdia, té un diàmetre de 19 centímetres i 7 mm. Al peu presenta aquesta inscripció: «MAR-IHS-1643-TARR». «BAPTISTA VILAR. F.». Ço és, que fou feta per Baptista Villar de Tarragona en 1613.

La creu mesura 28×20 centímetres. Al centre una sobre creueta de 48×39 mms. Sota el vidret hi ha el *Lignum crucis* autèntic, de 6×4 mms., posat en 1877. La col·locació i els drets de Secretaria de Cambra de l'arquebisbat costaren 24 rals. És d'estil barroc.

8) Un reliquiari de plata amb relíquia de Santa Victòria. Té 48 1/5 centímetres d'alçada. El peu, renaixentista, amb els medallons de Santes Fe, Esperança i Caritat, és postiç. Fou comprat en 1888 per 40 pessetes. La part superior, barroca, conté un vidre, i, a l'interior, la relíquia de la santa, consistent en un osset de 3½ centímetres de llarg per 3 mm. de gruix. Damunt els pujants, que no són de plata, hi ha dos àngels. A la part superior hi ha una creu movable. Exceptuat el vidre, tot en bon estat.

9) Una creu gòtica processional, de principis del segle XV. Mesura 73×38½ centímetres. És una vertadera joia artística i arqueològica, i valuosa pels seus esmalt. Al davant, el Sant Crist, de 15 centímetres. Porta una corona d'esmalt vermell, groc i verd intens, de 62×69 mm.. Els altres quatre 6×6 centímetres representen el superior, el misteri de la Resurrecció, l'inferior, la Verge, sentada, el de la dreta

un pel·licam amb cinc pollets, al niu, i el de l'esquerra, el símbol de l'evangelista Sant Lluc, amb esmalt groc i blau. Només al de l'esquerra i inferior conserven l'esmalt, en part.

Part posterior: cinc esmalts. Al centre, en esmalt bastant conservat, la figura del Pare eternal, assentat damunt d'una arqueta, presidint la creació dels cels i les estrelles. Té 66×62 mm. A dalt, el símbol de l'evangelista Sant Mateu, a sota, una figura que podria ésser l'apòstol Sant Joan; assentada, a la dreta, el símbol de l'Evangelista Sant Joan, i a l'esquerra, el símbol de l'evangelista Sant Marc. El superior té l'esmalt completament perdut. L'inferior l'acaba de perdre. Els dos dels costat, en guarden bocins.

El seu estat general és bastant conservat.

10) Una creu gòtica de llauna daurada, bastant deteriorada. Es senzilla. Té 51½×20½ centímetres. El Crist té 9 centímetres.

11) Encensers barrocs de plata, de 22 centímetres d'alçària, 13 de diàmetre i 73 amb llargada de cadenes. Tenen aquesta marca: «u».

Es obra del segle XVII.

La corresponent caps dels encens, de 6 centímetres d'alta, per un ovalat de 12×7 centímetres, és també barroca, de plata. La cullereta mesura 14 centímetres. Les dues peces porten aquesta marca: «uuuu».

12) Encensers senzills de metall blanc, amb sa corresponent caps i cullereta.

13) Portapau, dos, de plata, renaixentistes. En ambdós hi ha el crucifix amb Sant Joan i Santa Magdalena. Un, al remat, presenta la Verge voltada amb una la espècie de Rosari. Aquest mesura 107x69 mm. L'altre sense remat, té 95×74 mm. Aquest té la marc: «GER».

14) Aspensori de plata, de 65 centímetres de llargada.

15) Aspensori de metall ordinari, 0'25 mts. llargada.

16) Caldereta de metall blanc per a l'aspersió. 0'21½ alçària i 16 cents. diàmetre.

17) Espelmatòria de metall blanc de 33 centímetres de llarg.

18) Canadelles de plata, 30½×19 centímetres, les mesures del plat. Els dos recipients de cristall bo muntats amb exornacions de plata, tenen una alçària de 16 centímetres.

19) Canadelles de metall blanc el plat i el peu dels recipients. El plat té 21×12 cents. Els recipients, una alçada de 14 centímetres.

20) Canadelles de vidre, per diari. A més un platet pel lavabo i dos recipients més per a unes altres canadelles.

21) Tres campanetes. Una per al combregar dels malalts que mesura 21 centímetres d'alt per 92 mm. de diàmetre. Aquesta campaneta

dona la nota sol natural segons l'harmònim de la parròquia, les altres per a tocar durant la missa, una mesura 14 cents. d'alt per 68 mm. de diàmetre, dona la nota *Mi* agut, l'altra, esquerdada, de metall blanc, té 10 cents. de longitud per 57 mm. de diàmetre, donant el *Fa* sostingut.

22) Tripartita de plata, barroca, amb el pany trencat, de 11 centímetres de llargada, 5, d'amplada i 8 d'alçària. Té una creueta movable de 77×39 mm.

25) Tres ampolletes per als Sants Olis, de plata, uniformes, de 55 × 40 mms., amb llur tapa, també de plata. Van col·locades dintre una capsa de fusta, construïda en 1861.

24) Un vaset per a l'extremunció, de metall blanc, rematat amb una creueta, que té d'alt 83 mm. i de diàmetre 24 mm.

25) Un Sant Crist de metall blanc amb la imatge daurada, de 28 × 11 centímetres.

26) Bacines. Hi ha cinc bacines de coure, bones; 1ª amb dibuix en relleu al centre i al bordó amb un diàmetre de 21½ centímetres; 2ª completament llisa, tenint al centre els números de la fetxa 1850, aqueste té de diàmetre 23½ centímetres; 3ª porta en relleu al centre la figura de Ciceró, amb aquesta inscripció: «MARCUS TULIUS CICERO CONSUL», té de diàmetre 25 centímetres; 4ª amb un diàmetre de 35 centímetres, amb un cordó al centre d'alt relleu; 5^a de 41 centímetres de diàmetre. Al centre té figura de la serp cargolada a l'arbre del Paradís temptant a Adam i Eva. Entorn de les figures hi ha aquesta llegenda en alemany que es repeteix quatre vegades: «DER-INNERIDAC-CHWART».

27) Hostiers elèctrics de metall niquelat, comprats en 1934 per 100 pts., de 55×20½ centímetres. Composts de dues planxes elèctriques damunt quatre peus i dos agafadors. Fa un pa de 20½ × 11½ centíms. Fa dues hòsties grosses i dues petites amb aquesta forma:

Adjunt a l'aparell hi va el fil elèctric amb triple enxufe.

Un accessori d'aquests hostiers és el tallador d'hòsties petites, consistents en un tub lleugerament cònic, de punta afilada i amb mànec de fusta.

28) Hostiers vells, de ferro, gòtics de 70 centímetres de llargada, i amb una planxa de 17×9 cents. Fa dues hòsties grosses, amb un diàmetre de 74 mm., amb una de petita de 27 mm.

Un accessori en forma de tenalles concèntriques talla les hòsties petites.

29) Capses per a hòsties, una per als pans sencers de forma

ovalada de $23\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$ centímetres, i l'altra per a les de dir missa, amb un diàmetre de $10\frac{1}{2}$ cents.

30) Caldereta d'aram per a recollir les candeles de l'ofertori. Té d'alt 13 centims. i de diàmetre, $19\frac{1}{2}$ centímetres.

Imatges.

1) Nen Jesús amb breçol per a l'adoració, estrenat per Nadal de 1935. La imatge té una llargada de 31 centímetres.

2) Nen Jesús vestit, de factura barroera, dempeus, amb una alçària de 35 centímetres.

3) Nen Jesús vestit, de factura barroera també dempeus. Té d'alt $62\frac{1}{2}$ centímetres. La cara no obstant la té bonica.

4) Bust de Santa Victòria, de fusta, talla natural, daurat, amb una alçada de $47\frac{1}{2}$ centímetres. Es posa al tabernacle per a les processons.

5) Mare de Déu del Roser, de 55 centímetres.

6) Sant Antoni de Pàdua, de 67 centímetres.

7) Sant Esteve, de 62 centímetres.

8) Sant Isidre, de 65 centímetres.

Totes aquestes imatges serveixen per a portar-les al tabernacle per a les processons.

9) Mare de Déu del Roser, petita, 26 centímetres.

Notes

- 1.- BOAT, 15 de juliol de 1924, núm. 45, p. 657-658.
- 2.- Segons sembla existeix una còpia d'aquest manuscrit en poder Josep Duch. Pijoan Parellada, Josep et al. Conesa. Història i vida. Conesa: Ajuntament de Conesa, 2009, p. 186.
- 3.- Per ordre de publicació: *El monestir de Poblet: Notes històriques i descriptives* (1933), *Sarreal: Notes històriques de la vila* (1934) i *El monestir de Santes Creu* (1935).
- 4.- Art i Lletres: suplement dominical de La Cruz, 3 de noviembre 1935, núm. 32.
- 5.- AHAT.- Pontificats. Francesc d'Assís Vidal i Barraquer. «Datos de las parroquias del arzobispado de Tarragona. Año 1922.I» (1927) UC: 3605.
- 6.- AHAT.- Pontificats. Francesc d'Assís Vidal i Barraquer. «Datos de las parroquias del arzobispado de Tarragona. Año 1927.I» (1927) UC: 3609.
- 7.- AHAT.- Pontificats. Francesc d'Assís Vidal i Barraquer. Qüestionari parroquial de Santa Maria de Conesa (31.10.1932) UC: 3645.

-Rebuda: agost 2022

-Valoració: Manuel M. Fuentes Gasó

-Acceptació: setembre 2022.